

УДК 657.1

Шевчук Володимир

Національна академія статистики, обліку та аудиту

**НОВІТНЯ ІНСТИТУЦІЙНА ПАРАДИГМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ:
ПРИРОДНИЧІ ЗАСАДИ РОЗКРИТТЯ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Shevchuk Volodymyr

National Academy of Statistics, Accounting and Auditing

**CONTEMPORARY INSTITUTIONAL PARADIGM OF ACCOUNTING: NATURAL
BASIS OF DISCLOSURE IN THE CONTEXT OF GEOPOLITICAL
TRANSFORMATIONS**

Кровопротитна російсько-українська війна – найжорстокіша у ХХІ ст. – потребує з'ясування шансів зміни світового порядку з метою його перетворення зі смертоносного у рятівний. Нині цими шансами володіє Україна. Вона виборює їх, проваливши російський бліц-кріг і перебуваючи в епіцентрі геополітики. Запорукою змін світового порядку стає передовсім українське світобачення. Завдяки йому країна відкриває новітню сторінку світової історії. Ера ноосфери спонукає Україну до започаткування принципово нового облаштування життєдіяльності людства.

Для розв'язання порушених проблем, вирішувати які ні українству, ні людству раніше не доводилося, належить апелювати до питомо українського інтелектуального надбання, яке вимагає «вжитися думкою у категорію субстанції» [1, с. 461-462]. Це належить робити навіть тоді, коли сутність Субстанції нам невідома [1, с. 507]. В епоху ноосфери фундаментальною запорукою протидії екзистенційним викликам є наука. Рятівна сутність української місії відкриває перспективу національній економічній науці, заснованій на життєствердних, а не смертоносних засадах. Ці засади є природничими, а не політичними. З'ясування субстанційних передумов економічної науки важливе тому, що забезпечує адекватну відповідь на її основне питання [1, с. 103]. Субстанційний підхід вказує на необхідність подальшого звернення до картини загальнолюдського економічного надбання, вибудованої на основі цієї відповіді. Від того, якою є відповідь (правильною чи помилковою), залежить придатність для споживання поживних та/чи отруйних плодів: зрощені на метафоричних деревах пізнання, вони уособлюють життєствердні та/чи смертоносні знання [1, с. 382].

Не менш важливими є дефінітивні передумови: вони ведуть до визначення (дефініції) науки, котре відповідає, а не суперечить теперішнім викликам. Згідно з цим підходом економія визначається як «наука, від якої залежить життя на Землі» [1, с. 481]. Дієслово «залежить» позначає дихотомію економічної науки. Достатньою слід вважати складову, яка сприяє продовженню життя, а недостатньою – антагоністичну, несприятливу життю [2]. Належить наголосити, що в українській економічній думці більше трьох десятиліть тому викладено інституційні положення, покликані окреслювати змістовність суспільно-господарського устрою, який нині має відповідати вимогам воєнного та повоєнного часу. Тоді ж доведено, що «всі суспільні інститути й сама державність» формуються «у залежності від того, як ми розуміємо природу додаткової вартості». Водночас вказано і зворотній зв'язок: адже «від того, як сформована держава, залежить існування або ... відсутність» додаткової вартості [1, с. 383]. Ці фундаментальні засади інституційної парадигми, введені у національний і світовий інтелектуальний обіг ще у 80-х роках ХХ ст., донині продовжують вимагати неупередженого наукового аналізу - зокрема, з'ясування сутності додаткової вартості з українських, а не запозичених позицій. Викладені світоглядні засади передбачають, що розкриття природи додаткової вартості досягається завдяки основоположним

підвалинам економічної науки, по-перше – через формулювання відповіді на основне питання економії як науки, по-друге - завдяки фундаментальному, а не політизованому тлумаченню її дефініції.

У контексті проблематики становлення новітньої інституційної парадигми обліку стає дедалі необхіднішим "розпізнавання" абсолютної додаткової вартості як результату дії спершу природних, а потім рукотворних людських сил, оскільки чинні концептуальні положення, що врегульовують стандарти обліку і звітності, аудиту тощо, а отже, їхню діючу теорію і практику, цього не передбачають [3]. Відтак однією із найперших передумов обліку є адекватна дефініція додаткової вартості, передовсім абсолютної додаткової вартості.

Звернення до природничих засад інституційної парадигми потребує осягнення принципово нової економічної категорії - енергії прогресу, під якою слід розуміти біологічну енергію, яку щорічно виробляє хліборобство [1, с. 128]. Необхідно також брати до уваги дефініцію, за якою енергія прогресу визначається як фізичний аналог абсолютної додаткової вартості [1, с. 364, 366]. У біоенергетичному розумінні цю енергію уособлюють зерно і солома як найпосутніші запоруки продовольчої безпеки. Викладене означає: фундаментальні засади досліджуваної категорії вимагають природничого тлумачення як енергії прогресу, так і похідних від неї економічних категорій.

Подальше з'ясування сутності додаткової вартості потребує розкриття предметної області обліку – природного середовища, яке забезпечує отримання енергії прогресу. Цим середовищем є цивілізаційні прототипи (їхні симбіози, починаючи з основоположного, заснованого на енергетиці зернових культур), а також імplementовані у цей прототип інституційні архетипи, у складі яких є резильєнтний, самовідтворюваний архетип, що створює основу самодостатності кластерів, утворюваних завдяки поєднанню новітніх різновидів суспільно-господарського освоєння сфер живого, неживого й розумного [4]. Пропонований підхід своєю чергою потребує інтерпретації сучасного обліку як інтелектуального блокчейну, спроможного забезпечувати менеджмент знаннями-інформацією-даними про природні блага, котрі є невід'ємними складовими капіталу.

Тож знаходження економічних резервів являє собою область інформаційного забезпечення, котре облік надає управлінню. Кінцевою метою запровадження концептуальної моделі цієї стратегії є управління біоенергетичним потенціалом як пріоритетним сегментом економічного розвитку. Пропонується покрокова модель визначення резервів: йдеться про предметну область забезпечення управління інформацією, спрямовану на примноження енергії прогресу, а саме: 1. Визначення та облікове відбиття щорічних обсягів урожаю як розкриття економічної категорії «енергія прогресу»; 2. Природнича інтерпретація та віддзеркалення в обліку абсолютного капіталу для виявлення резервів капіталізації біоенергетичного потенціалу. Ідентифікація постійного капіталу в реальному секторі економіки; 3. Природнича інтерпретація та відбиття в обліку відносного капіталу. Урахування порогу допустимості ентропії у процесі виявлення резервів; 4. Фактографічне віддзеркалення в обліку резервів примноження біоенергетичного потенціалу коштом енергетичних водоростей та інших марекультур освоєних акваторій; 5. Інформаційне відбиття в обліку можливостей додаткового нарощування біоенергетичного потенціалу коштом енергії диких трав.

Пропонований підхід відкриває іншу площину обліку - виявлення упущених вигід. Їх визначення являє собою предметну область інформаційного забезпечення компенсації енергії прогресу: адже запобігання появі упущених вигід здатне сприяти зростанню біоенергетичного потенціалу національної економіки (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення упущених вигід як предметна область інформаційного забезпечення управління компенсацією енергії прогресу суб'єктів господарювання

	<i>Причини упущених вигід</i>	<i>Прояви втраченої резильєнтності</i>
А	Заміна робочої худоби машинами та іншою сільськогосподарською технікою	Не компенсовані до теперішнього часу втрати органічних добрив
Б	Перманентне зменшення поголів'я великої рогатої та іншої худоби	Втрати органічних добрив, м'ясомолочної та іншої продукції
В	Спалювання соломи, бадилля, полови, а також стебел, листя тощо	Зростання втрат абсолютного, в т.ч. постійного капіталу
Г	Натуральна оплата сприяння крайн-посередників вивезенню українського зерна	Скорочення обсягів абсолютного капіталу, спричинене втратою енергії прогресу

Спричинені війною геополітичні трансформації надають Україні рідкісний в історії шанс зміни світового порядку і перетворення його зі смертоносного у рятівний. Епоха ноосфери своєю чергою вказує на унікальну значущість економічної науки. Опановуючи світоглядні передумови та властивий їй рятівний статус, ця «наука, від якої залежить життя на Землі», нині стає реальною запорукою протидії екзистенційним викликам.

Так, субстанційні передумови забезпечують адекватність відповіді на основне питання економії як науки. Дефінітивні передумови ведуть до відповідного сучасним вимогам визначення економічної науки. Опанування цих передумов створює основу становлення новітньої інституційної парадигми бухгалтерського обліку. Інформація, котру має надавати для управління облік, заснований на природничих засадах, дозволяє з'ясувати можливості нарощування біоенергетичного потенціалу національного господарства України та інших країн світу, які мають політичну волю опанувати рятівні знання. Цими умовами є: наявні резерви, які треба виявити і мобілізувати; упущені вигоди, які належить усунути і запобігти їх подальшому виникненню.

В умовах війни та повоєнному періоді природничі засади обліку мають бути функціональним інструментом управління біоенергетичними співвідношеннями, що забезпечують як одержання і розподіл енергії прогресу, так і мобілізацію невикористаних можливостей та упущених вигід, пов'язаних з отриманням додаткової вартості. Пропонований підхід покликаний сприяти дотриманню продовольчої та еколого-економічної безпеки і сталого розвитку національної та світової економіки, а також забезпеченню надійності суспільних і державних інституцій.

Список використаних джерел:

1. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. – К.: «Кліо», 2015. – 680 с.
2. Shevchuk, V. (2020). Choice of principles of economic thinking of modern societies: alternatives to meeting viable challenges. In M. Bezpartochnyi (Eds). Vol. 2. New trends in the economic systems management in the context of modern global challenges (pp. 62-82). VUZF: VUZF Publishing House "St. Grigorii Bogoslov".
3. Куцик П., Шевчук В., Дерун І. STEM і становлення новітньої парадигми бухгалтерського обліку // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2022, Том 4 (45).
4. Шевчук В. Природничі засади інституційної облікової парадигми: Енергетичний потенціал живого як об'єкт обліку // Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту економічних систем: проблеми і шляхи розвитку. Колективна монографія / За ред. проф. Куцика П.О. та проф. Яремка І.Й. – Львів: Растр-7, 2022. – 382 с.